

İCRA MAHKEMESİNİN İCRA HUKUK VE İCRA CEZA MAHKEMESİ OLARAK AYRILAMAMASI

Nonseparation of the Court of Execution into Civil Court of Execution and Criminal Court of Execution

Uğur BULUT*

Özet

Anayasa'nın açık hükmü gereği mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri ile işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir. Buna göre bir mahkeme, kanunen kurulmuş şekli ve yine kanunen düzenlenen sıfatıyla yargılama yaparak karar vermelidir. Bu kapsamda icra mahkemesi, her hâlükârda icra mahkemesi olarak karar vermesi gereken bir mahkemedir. İcra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi şeklinde bir ayırım, uygulamadaki birtakım gerekçelerle kanuna aykırı bir şekilde yaratılamaz. Dahası kanuna aykırı böyle bir ayırımın niteliğini belirlemek de mümkün olmaz. Ayrıca, kanunen kurulmuş adı altında hiçbir zaman karar veremeyen, mutlaka kanunda hiçbir şekilde yer almayan hukuk veya ceza şeklinde eklemelere ihtiyaç duyarak karar verebilen bir mahkemeyi kabul etmek mantıken dahi tartışmaya açıktır. Böyle bir kanuna aykırı ayırım, kanun yolu incelemesini yapmakla görevli dairenin tespitinde de ek hukuka aykırılıklara sebep olmakta; uygulamada kabul edilen birtakım kriterlere göre icra mahkemeleri tarafından verilen kararlar bazen bir bütün olarak kanun yolu mahkemelerinin hukuk daireleri tarafından bazen de ceza daireleri tarafından incelenmektedir. Tüm bu Anayasaya ve kanuna aykırı, mantıken de kabulü zor durumların çözümü oldukça basittir; icra mahkemesi, icra mahkemesidir ve görevli olduğu her durumda icra mahkemesi olarak karar vermelidir.

Anahtar Kelimeler: İcra mahkemesi, hukuk, ceza, görev, iş bölümü, Anayasa.

Abstract

Pursuant to the express provision of the Constitution, the establishment, jurisdiction and powers of courts, their functioning and judicial procedures shall be regulated by law. Accordingly, a court must adjudicate in its legally established form and in its legally regulated jurisdiction. In this context, an enforcement court is a court that must decide as an enforcement court in any case. A distinction between an enforcement civil court and an enforcement criminal court cannot be created in violation of the law based on certain grounds in practice. Moreover, it would not be possible to determine the nature of such an illegal distinction. Also, it is even logically questionable to accept a court that can never render a decision under the name established by law, and can only render a decision by needing to add the words civil or criminal, which are not included in the law in any way. Such an unlawful distinction also causes additional unlawfulness in the determination of the chamber in charge of the remedy review; according to certain criteria accepted in practice, the decisions rendered by the enforcement courts are sometimes reviewed

➤ *Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.*

➤ *Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 10.11.2024*

➤ *Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 08.01.2025*

* Doç. Dr., İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı, ugur.bulut@bakircay.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4347-1799>

as a whole by the civil chambers and sometimes by the criminal chambers of the remedy courts. The solution to all these unconstitutional, unlawful and logically unacceptable situations is quite simple; an enforcement court is an enforcement court and should decide as an enforcement court in all cases in which it has jurisdiction.

Keywords: Enforcement court, civil, criminal, jurisdiction, division, Constitution.

GİRİŞ

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'la kurulan genel mahkemeler haricinde çeşitli özel kanunlarla birçok özel mahkeme kurulmuştur. Bu kapsamda 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu ile kurulan icra mahkemesi, icra ve iflâs hukukuna ilişkin çeşitli hukukî ve cezaî konularda görevlendirilmiş özel bir mahkeme niteliğindedir.

İcra mahkemesinin görevine giren işlerle ilgili olarak ne İcra ve İflâs Kanunu'nda ne de İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği'nde icra mahkemesi haricinde başka bir sıfat veya adlandırma yapılmıştır. Buna rağmen uygulamada, icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi şeklinde bir ayırım yerleşmiş bulunmaktadır. Bu ayırma göre, icra mahkemesi, cezaî konularda icra ceza mahkemesi; hukukî konularda ise, icra hukuk mahkemesi sıfatıyla yargılama yaparak karar vermektedir. İlgili mahkeme, kanunen kurulmuş şekli olan icra mahkemesi sıfatı altında hiçbir zaman karar vermemektedir.

Çalışmamızda icra mahkemesinin görevine giren işlere ilişkin detaylı açıklamalardan kaçınılarak bu mahkemenin kuruluşu ve görevlerine kısaca değinilmiş, bu konuda sadece ilgili çalışmalara atıfta bulunulmakla yetinilmiştir. Zira çalışma kapsamında üzerinde duracağımız aslî konu, icra hukuk ve icra ceza mahkemesi ayırımı, bu ayırımın -varsa- dayanakları ile niteliği ve böyle bir ayırım yapılmasından kaynaklanan sorunlardır. Bu çerçevede öncelikle icra mahkemesinin kuruluş, görev ve yetkileri üzerinde kısa açıklamalar yapılmış, icra hukuk ve icra ceza mahkemesine ilişkin uygulama örnekleri ve benzer olarak akla gelebilecek diğer mahkemeler üzerinde durulmuş, icra hukuk ve icra ceza mahkemesi ayırımından kaynaklanan çeşitli sorunlar ile bu ayırma yönelik gerekçeler ile doktrindeki görüşler ortaya konulmuştur. Son olarak icra hukuk ve icra ceza mahkemesi şeklindeki ayırımın hukukî bir dayanağının mevcut olmadığına yönelik görüşümüze ilişkin gerekçeler ile Anayasa ve kanuna uygun olan, olması gereken uygulamaya ilişkin açıklamalarımıza yer verilmiştir.

I. SORUNUN TESPİTİ VE KONUNUN SINIRLANDIRILMASI

Anayasa'nın 142. maddesinin birinci fıkrası, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usûllerinin kanunla düzenleneceğini hükme bağlamıştır. Bu doğrultuda, adli yargı ilk derece hukuk ve ceza mahkemeleri ile bölge adliye mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerini düzenleyen temel kanun 5235 sayılı Kanun'dur¹. Bu Kanun'un 6. maddesinin üçüncü fıkrası hukuk mahkemeleri

¹ RG, 07.10.2004, S. 25606.

bakımından; aynı Kanun'un 9. maddesinin dördüncü fıkrası ise, ceza mahkemeleri bakımından özel kanunlarla kurulan diğer mahkemelerin kuruluş ve görevine ilişkin hükümleri saklı tutmuştur. Çeşitli özel kanun hükümleriyle² birçok özel mahkeme kurulmuş olup bu özel mahkemelerin görevleri de ilgili kanunlarla düzenlenerek ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu'na da yetkiler tanınarak³ belirlenmiştir.

İcra mahkemesi, 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun⁴ 4. maddesindeki temel düzenleme doğrultusunda kurulmuş ve bu Kanun'da yer alan çeşitli hukukî ve cezaî konularda görevlendirilmiştir. Kanun'un ilk hâlden bugüne kadar yapılan düzenlemelerin hiçbirinde icra mahkemesi, "icra hukuk mahkemesi" veya "icra ceza mahkemesi" olarak adlandırılmamış olmasına rağmen, uygulamada böyle bir ayırım yerleşmiştir. Bu kapsamda ilgili mahkemenin tutanak ve gerekçeli kararlarında icra hukuk mahkemesi veya icra ceza mahkemesi olarak "Türk Milleti Adına" kararlar verildiği, çeşitli adliyelere ilişkin web sayfalarında ve Ulusal Yargı Ağı Projesi Portalı'nda dava açılacak yargı çevresinde yargı teşkilâtına ilişkin mahkemeler arasında ayrı birer icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesinin sayıldığı görülmektedir. Dahası, icra mahkemesinin tek bir yargılama içerisinde hukukî ve cezaî bir konuda karar vermesi hâlinde, icra ceza mahkemesi ibaresinin kullanıldığı ve tarafların kanun yoluna başvurması hâlinde dosyanın bir bütün olarak istinaf aşamasında cezaî; temyiz aşamasında ise, hukukî konularda karar verme yetkisini haiz dairenin incelemesine sunulduğu görülmektedir.

Öncelikle belirtmek isteriz ki, icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi şeklinde bir ayırımın kanunî dayanağı tarafımızca tespit edilememiştir. Böyle bir ayırı kullanımın pratik birtakım gerekçeleri olsa da, kanunen mevcut olmayan bir mahkeme olarak yargılama yapılması ve karar verilmesi hukuken yerinde değildir. Bu nedenle, çalışmamızda icra mahkemesinin genel görev ve yetkileri gibi konulardan ziyade sadece hukuk ve ceza ayırımına yönelik uygulama ile bu ayırımdan kaynaklanan sorunlar üzerinde durulmuştur.

² Özel mahkemeler için bkz. İlhan E. Postacıoğlu ve Sümer Altay, *Medenî Usûl Hukuku Dersleri* (8. Baskı, Vedat Kitapçılık 2020) 74-76; Baki Kuru ve Burak Aydın, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı, C. II* (3. Baskı, Yetkin Yayınları 2024) 1715 vd; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medenî Usul Hukuku* (9. Baskı, Yetkin Yayınları 2023) 779 vd; Süha Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku, Cilt I* (4. Baskı, Yetkin Yayınları 2021) 157 vd; Mine Akkan, 'Mahkemeler' in Pekcanitez H, Özkes M, Akkan M ve Taş Korkmaz H (eds) *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C. I* (15. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2017) 135 vd; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medenî Usûl Hukuku* (6. Baskı, Yetkin Yayınları 2023) 135 vd; Ali Çetin Aslan, *Medenî Usûl Hukukunda Görev* (1. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2022) 130 vd.

³ Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun görev gibi işin niteliğine göre yapılan ayrımlarla mahkemeler arası tevzi işlemlerini düzenlemesinin Anayasa'ya aykırı olduğu görüşü için bkz. Uğur Bulut, 'Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kararları Neticesinde Ortaya Çıkan Görev-Yetki Sorunları' (2020) 3. *Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, 41 vd. Bu yöndeki düzenlemelerin görev ilişkisi niteliğinde olduğu görüşü için bkz. Baki Kuru ve Burak Aydın, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı, C. I* (3. Baskı, Yetkin Yayınları 2024) 243. Karş. Aslan (n2) 190-193, 204-205.

⁴ RG, 19.06.1932, S. 2128.

II. İCRA MAHKEMESİNİN KURULUŞU VE GÖREVLERİ

A. Genel Olarak

Anayasa'nın 142. maddesinin birinci fıkrası uyarınca mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usûlleri kanunla düzenlenir. Bu nedenle, kanunen kurulmamış, görev ve yetki sınırları belirlenmemiş bir mahkemenin hukuken varlığından da söz edilemez. Bu çerçevede icra mahkemesinin kurulmasına ilişkin düzenlemelere bakıldığında, icra mahkemesi, 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun "icra mahkemesi" başlıklı 4. maddesinde özel bir mahkeme olarak temel görevleriyle birlikte kurulmuş ve düzenlenmiştir. Kanun'un ilk hâlinde tetkik mercii olarak ifade edilen icra mahkemeleri, 3890 sayılı İcra ve İflâs Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren Kanun⁵ ve 4949 sayılı İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁶ ile yapılan kapsamlı değişiklikler neticesinde de aynı şekilde tetkik mercii olarak varlığını devam ettirmiştir. Bu mercii niteliğine ilişkin tartışmalara son veren düzenleme 5092 sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁷ ile yapılmış ve kanunda yer alan tetkik mercii ve benzeri diğer ibareler, icra mahkemesi olarak değiştirilmiştir. Böylece, icra mahkemesinin mahkeme olarak niteliği⁸ ile görev ve yetkileri konusu da açıklığa kavuşturulmuştur.

B. İcra ve İflâs Kanunu'nda İcra Mahkemesi Hakkındaki Düzenleme

İcra mahkemesi, temel olarak icra ve iflâs dairelerinin işlemlerine karşı yapılacak şikâyetleri (İİK m. 16-18), borçlu tarafından takibe itiraz edilmesi hâlinde alacaklı tarafından yapılacak itirazın kaldırılması taleplerini (İİK m. 68, 68/a, 147, 150/a, 169/a, 170, 269/b, 269/c, 275) ve istihkak davalarını (İİK m. 97-99, 228) incelemekle görevlidir. İcranın geri bırakılması (İİK m. 33), icranın durdurulması (İİK m. 36), icra takibinin iptal ve taliki (İİK m. 71) veya haciz ihbarnamesine itiraz üzerine yapılan başvuruları incelemek (İİK m. 89) gibi icra hukukuyla ilgili birçok konuda icra mahkemesi görevlidir⁹. Bu hukukî konular haricinde, İcra ve

⁵ RG, 11.07.1940, S. 4558.

⁶ RG, 30.07.2003, S. 25184.

⁷ RG, 21.02.2004, S. 25380.

⁸ Esasen bu yöndeki kanunî değişiklikten çok daha önce Anayasa Mahkemesi, icra tetkik mercinin somut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilecek bir mahkeme niteliğinde olduğunu kabul ederek iptal taleplerinin esasını incelemiştir. Bu konuda bkz. AYM, 23.05.1966, 1966/13, 1966/26 (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>).

⁹ İcra mahkemesinin görevleri konusunda genel olarak bkz. Necmeddin Berkin, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (1. Baskı, Filiz Kitabevi 1980) 39 vd; Baki Kuru, *İcra ve İflâs Hukuku, C. I* (3. Baskı, Evrim Basım Yayım Dağıtım 1988) 41 vd; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı* (11. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2024) 56-57; Abdurrahim Karlı, *İcra Tetkik Mercii Kararlarının Temyizi* (1. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım 1995) 52-57; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku* (7. Baskı, Yetkin Yayınları 2023) 43-48; Ayşe Ece Acar, *İcra Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu* (1. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2022) 10 vd; Gökçe Varol, "İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü" (2020) (2) AndHD 438 vd.

İflâs Kanunu'nun onaltıncı babında düzenlenen icra suçlarında da icra takibinin yapıldığı yerdeki icra mahkemesi görevli ve yetkilidir (İİK m. 348). Bu nedenle icra mahkemesi, hem hukukî konularda hem çeşitli cezaî konularda yargılama yapma göreviyle donatılmış özel bir mahkemedir.

Uygulamada yerleşen icra hukuk ve ceza mahkemesi ayırımına karşın, İcra ve İflâs Kanunu'nun ilk hâlinde dahi ayrı bir ceza tetkik merciinden söz edilmemiş, sadece ceza hususlarında yetkili merciin takibin yapıldığı yerdeki mercii olduğu düzenlenmişti (m. 348). 3890 sayılı ve 4949 sayılı Kanun ile yapılan kapsamlı değişikliklerde cezaî işlere ilişkin değişiklikler yapılmasına rağmen bu hükme ilişkin herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. 5092 sayılı Kanun ile İcra ve İflâs Kanunu'nun tamamında yer alan mercii ve benzeri diğer ibareler icra mahkemesi olarak olarak değiştirilmiştir. Böylece cezaî konularda karar verme yetkisinin de icra mahkemesi olarak mahkeme niteliğindeki bir organa ait olduğu konusundaki tereddütlere son verilmiştir¹⁰. İcra mahkemesinin cezaî konulardaki görevlerine ilişkin hükümlerde kapsamlı değişiklikler yapan 5358 sayılı İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un¹¹ 20. maddesiyle İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen cezayı gerektiren fiillerden dolayı yetkili¹² icra mahkemesinin icra takibinin yapıldığı yerdeki mahkeme olduğu yönünde bir düzenleme yapılarak bu Kanun'da düzenlenen fiillerin tamamında icra mahkemesi görevli hâle getirilmiştir¹³. Görüldüğü gibi, icra mahkemesinin kuruluşuna ilişkin düzenlemenin tarihî değişim sürecinde olduğu gibi bu mahkemenin cezaî konularda karar verme yetkisine ilişkin düzenlemenin tarihî sürecince de sadece icra mahkemesi ifadesi kullanılmış, icra hukuk veya icra ceza mahkemesi şeklinde bir ibare kullanılmamıştır. Ancak, güncel uygulamada bu ayırım yerleşmiş olup sadece icra mahkemesi sıfatı altında verilmiş bir mahkeme kararına tarafımızca yapılan araştırma neticesinde rastlanamamıştır. Uygulamada icra mahkemesinin görevine giren tüm işler, icra hukuk mahkemesi veya icra ceza mahkemesi olarak yürütülmektedir. Doktrinde, eski tarihli çalışmalarda sadece icra tetkik merciince yürütülen ceza yargılamasından bahsedilmekteyken¹⁴, yeni tarihli

¹⁰ Pekcamtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes (n9) 56; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n2) 143; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 44-45; Acar (n9) 7; Varol (n9) 437.

¹¹ RG, 01.06.2005, S. 25832.

¹² İcra ve İflâs Kanunu'nun 348. maddesinin başlığı "salâhiyet" iken 538 sayılı 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bazı Madde ve Fıkralar Eklenmesine Dair Kanun (RG, 06.03.1965, S. 11946) 143. maddesiyle Kanun'un tamamında yer alan "salâhiyet" ibaresi yetki olarak değiştirilmiştir.

¹³ 5358 sayılı Kanun (RG, 01.06.2005, S. 25832-1. Mükerrer) ile yapılan değişikliklere kadar icra mahkemesi sadece hafif hapis, hafif para ve tazyik hapsi cezası gerektiren fiillerde görevli iken hapis cezası ve ağır para cezasını gerektiren fiillerde asliye ceza mahkemeleri görevli kabul edilmekte idi (İbrahim Ermenek, 'İcra ve İflâs Kanunu'nda Öngörülen Cezaî Hükümler Bakımından Ne Bis İn İdem İlkesinin Uygulama Alanı' (2014) (19) *TAAD* 297). Bu tarihten itibaren ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun onaltıncı babında düzenlenen suç teşkil eden fiillerin tamamında icra mahkemesi görevli kabul edilmiştir.

¹⁴ Baki Kuru, *Bankalardaki Mevduatın ve Diğer Alacakların Haczi* (2. Baskı, Türkiye Bankalar Bir-

çalışmalarda da artık bu ayırım kabul görmektedir¹⁵.

III. İCRA MAHKEMESİ BAKIMINDAN UYGULAMADAKİ ÖRNEKLER VE BENZER DURUMLAR

A. İcra Mahkemesi Sifatına İlişkin Uygulama Örnekleri

Genel açıklamalarımız kapsamında değindiğimiz üzere, uygulamada icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi ayırımı, sadece *icra mahkemesi* olarak yürütülmüş bir yargılama ve verilmiş örnek bir karara rastlanamayacak derecede yerleşmiştir. Bu nedenle, uygulamada böyle bir ayırımın mevcut olduğunu ortaya koymak amacıyla örneklere değinmek dahi gereksizdir. O hâlde, bu yöndeki bir ayırma ilişkin kararlara değinmekten ziyade böyle bir ayırım yapılmasından kaynaklanan istisnaî bazı durumlarda nasıl sonuca gidildiğine ilişkin hususlar üzerinde durmanın daha faydalı olabileceği kanaatindeyiz.

Uygulamadaki kabule göre icra hukuk mahkemesi tarafından yürütülmesi gereken bir dava icra ceza mahkemesinde açılırsa veya tersi bir durum söz konusu olursa nasıl hareket edildiği üzerinde durulmalıdır. Yargıtay, icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi arasındaki ilişkinin iş bölümü ilişkisi niteliğinde olduğunu¹⁶; bu nitelendirmenin bir sonucu olarak, icra hukuk mahkemesinin icra ceza mahkemesinin görevli olduğundan bahisle görevsizlik kararı veremeyeceğini¹⁷ ve böyle bir durumda bir ara kararla dosyayı icra ceza mahkemesi sıfatıyla incelemesi gerektiğini ifade etmektedir¹⁸. Tazminat ve cezalandırma taleplerinin bir arada incelenebildiği durumlarda (İİK m. 89/4) ise, icra ceza mahkemesi sıfatının esas alınarak karar verilmesi gerektiği kabul edilmektedir¹⁹. Diğer yandan, istisnaî olarak böyle bir durumda icra hukuk mahkemesi sıfatıyla karar verilebileceği yönünde kararlara rastlamak da mümkündür²⁰. Yargıtay'ın icra mahkemesinin bu farklı alanlara

liği Yayınları 2002) 86; Saim Üstündağ, *İcra Hukukunun Esasları* (8. Baskı, 2004) 425; M. Nezir Özcengiz, *Tetik Mercii* (1. Baskı, Fon Matbaası 1975) 167.

¹⁵ Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku* (9. Baskı, Yetkin Yayınları 2023) 76, 750. Ayrıca bkz. aşa. VI.

¹⁶ HGK, 21.02.2018, 2017/12-373, 2018/319 (Kazancı); HGK, 13.03.2015, 2013/1711, 2015/1024 (Lexpera).

¹⁷ HGK, 13.03.2015, 2013/1711, 2015/1024 (Lexpera). Aynı yönde Ejder Yılmaz, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi* (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2016) 50.

¹⁸ 12. HD, 17.04.2014, 2014/6960, 2014/11395 (Lexpera).

¹⁹ Kuru (n9) 730; Baki Kuru, *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı* (2. Baskı, Adalet Yayınevi 2013) 481; Kuru (n14) 86; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 238; Talih Uyar, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C. II* (3. Baskı, Bilge Yayınevi 2014) 1777; Mahmut Coşkun, *İcra – İflâs Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü* (7. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2021) 174; HGK, 21.02.2018, 2017/12-373, 2018/319 (Kazancı); 16. HD, 31.01.2011, 2010/9150, 2011/365 (Lexpera).

²⁰ 12. HD, 08.03.2013, 2012/31868, 2013/8244 (Lexpera); 12. HD, 15.06.2009, 2009/4996, 2009/13296 (Lexpera).

ilişkin görevlerini, icra mahkemesinin hukuk ve ceza bölümü olarak adlandırdığı da görülmektedir²¹.

Buna göre, uygulamada, icra hukuk ve icra ceza mahkemesi şeklinde iki farklı fiziken olmasa da hukuken var kabul edilmekte ve bu iki mahkeme arasındaki ilişki de nitelikli bir iş dağılımına benzer şekilde çözülmektedir. Bu durum, özel mahkemelerin kurulmadığı yerlerdeki genel mahkemelerden hangi numaralı olan mahkemenin o özel mahkeme sıfatıyla yargılama yapabileceğine ilişkin Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararlarıyla ortaya çıkan ilginç duruma benzetilebilir²². Böylece, gerçek anlamda bir görev, yetki veya işbölümü ilişkisinden söz edilemeyecek²³ ve bu nedenle bu yönde bir usûlî nihaî karar verilemeyecek; ancak, bir şekilde hâkim tarafından re'sen yargılamanın ilgili özel mahkeme sıfatıyla yürütülmesi sağlanacaktır. Bu ise, hukukî bir çözüm bulunması güç sorunlara sebep olmaktadır. Bu konuda aşağıda detaylı değerlendirme yapılacağından burada sadece soruna dikkat çekmekle yetiniyoruz²⁴.

B. Diğer Benzer Mahkeme Örnekleri

İcra mahkemesinin, uygulamada icra hukuk ve icra ceza mahkemesi olarak kabul edilmesine yönelik birtakım pratik gerekçeler diğer bazı mahkemeler için de benzer şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Bu nedenle, icra mahkemesinin hukukî durumu ile birebir örtüşmese dahi bir sonuca varmadan önce karşılaştırma yapılması mümkün olan bu mahkemeler üzerinde durulmasında da fayda vardır.

Bu nokta ve özellikle Ulusal Yargı Ağı Projesi siteminde yer alan mahkeme bilgileri bakımından sadece karşılaştırma amacıyla üzerinde durulması gereken diğer mahkemeler, Denizcilik İhtisas Mahkemesi ile Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'dir. Zira, mahkeme seçme adımı icra hukuk mahkemesi haricinde diğer özel mahkemeler yanında bu iki mahkemeye de yer verilmektedir. Hemen

²¹ “Yukarıda yapılan açıklamaların ışığında icra mahkemesinin hukuk bölümü ile ceza bölümü arasındaki ilişkinin görev ilişkisi olmayıp...” HGK, 13.03.2015, 2013/1711, 2015/1024 (Lexpera).

²² Bu konuda bkz. Bulut (n3) 38 vd.

²³ Kanaatimizce burada, aynı konuda karar vermeye yetkili farklı mahkemeler veyahut aynı mahkeme içerisinde karşımıza çıkabilen ve ilgili mahkemenin hukuken farklı işlevlerde karar verebilmesini açıklamak için kabul edilen işlevsel yetkiden de söz edilemez. Zira işlevsel yetki kurallarında ilgili mahkemenin farklı işlevleri yerine getirilebilmesini ve böylece o mahkemenin söz konusu farklı işlevlerini diğer görevlerinden ayrılabilmesini gerekli kılan açık kanunî düzenlemeler söz konusu olmalıdır. Oysa icra mahkemesi bakımından, hukukî veya cezaî konularda karar verebilme şeklinde farklı işlevlerden söz edilebilirse de bu farklılığı mahkemelerin işlevi kapsamında açıklamak mümkün değildir. Zira, her şeyden önce kanunen icra hukuk veya icra ceza mahkemesi şeklinde bir ayırım olmadığı gibi, icra mahkemesinin bu farklı konularda gerekirse birlikte karar verebilmesi ve her iki konunun da nitelikleri farklı olsa da esasen sadece icra mahkemesinin görevleri arasında düzenlenmesi böyle bir ayırım yapmayı hukuken mümkün kılmamaktadır. İşlevsel yetki hakkında detaylı bilgi için bkz. Ersin Erdoğan ve Uğur Bulut, ‘İşlev İtibariyle Yetki (Mahkemenin İşlevi)’ (2018) (39) *MİHDER* 95 vd.

²⁴ Bkz. aşa. VII.

belirtmek gerekir ki, sistemde bu isimlere yer verilmiş olması, doğrudan bu sıfatta ayrı bir mahkeme teşkilâtı olduğu şeklinde yorumlanmaya müsait değildir. Unutmamak gerekir ki, UYAP sistemi nihayetinde idarî işlem ve teknik bir kolaylık olup mahkeme kuruluşunu gerçekleştirecek bir “kanun” değildir.

Denizcilik ihtisas mahkemesi, 5136 sayılı Kanun’un²⁵ 1. maddesiyle mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun²⁶ 4. maddesine eklenen üçüncü fıkraya dayanılarak iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde kurulmuş olmasına rağmen, yürürlükteki 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda²⁷ bu şekilde ayrı bir mahkemeye yer verilmemiştir. 6102 sayılı Kanun’un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla denizcilik ihtisas mahkemesi sıfatını haiz ayrı bir mahkeme teşkilâtı sona ermiş ve bu mahkemelerde görülen davaların ilgili asliye ticaret mahkemesine devredileceği düzenlenmiştir²⁸. Böylece, asliye ticaret mahkemesinden ayrı bir denizcilik ihtisas mahkemesinden söz etmek artık hukuken mümkün değildir. Diğer yandan, Hâkimler ve Savcılar Kurulu’na, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde o yerdeki birden fazla asliye ticaret mahkemesinden birini veya birkaçını deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirme yetkisi verilmiştir (TTK m. 5/2)²⁹. Hâkimler ve Savcılar Kurulu’nun bu yetkiye dayanarak belirlediği asliye ticaret mahkemeleri, uygulamada mülga düzenlemenin de etkisiyle denizcilik ihtisas mahkemesi olarak adlandırılmakta; sadece, asliye ticaret mahkemesi olarak o yerdeki deniz ticareti ve deniz sigortasına ilişkin hukuk davaları belirlenen asliye ticaret mahkemesine tevzi edilmektedir³⁰. İlgili asliye ticaret mahkemesi de, olması gerektiği gibi, tüm yargılamayı asliye ticaret mahkemesi olarak yürüterek karar vermektedir. Görüldüğü gibi, Ulusal Yargı Ağı Projesi siteminde mahkemeler sekmesinde ayrı bir denizcilik ihtisas mahkemesine yer verilmiş olması hukuken bu sıfatta bir mahkemeyi var etmemekte; sadece, tevzi işlemlerini düzenlemek amacıyla pratik bir ihtiyaca yönelmektedir. Ancak, kanaatimizce, bu ihtiyacın da mahkeme seçimi aşamasında

²⁵ RG, 28.04.2004, S. 25446.

²⁶ RG, 09.07.1956, S. 9353.

²⁷ RG, 14.02.2011, S. 27846.

²⁸ 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un (RG, 14.02.2011, S. 27846) 8. maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir: “6762 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca kurulmuş bulunan denizcilik ihtisas mahkemesinin görmekte olduğu davalar, Türk Ticaret Kanununun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi gereğince, Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından, Türk Ticaret Kanunu ile diğer kanunlardan doğan deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevli kılınacak asliye ticaret mahkemesine devredilir.”

²⁹ Bu yetkilendirme hakkında detaylı değerlendirmeler için bkz. Bulut (n3) 38 vd.

³⁰ Deniz ticareti ve deniz sigortasına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilen asliye ticaret mahkemesi ile o yerdeki diğer asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki de basit bir iş dağılımı ilişkisidir (İbrahim Ercan, ‘Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Asliye Ticaret Mahkemesi ile Asliye Hukuk Mahkemesi Arasındaki İşbölümü İtirazının Değerlendirilmesi’ (2012) (2) *MÜ-HF-HAD* 116). Karşı görüşte Tanrıver (n2) 158.

değil, mahkemeler arasından asliye ticaret mahkemesi seçildikten sonra bir sonraki adımda tevzi kotası aşamasında seçim yapılarak giderilmesi daha yerinde ve hukukî bir yol olacaktır. Aksi hâl, yukarıda belirtildiği üzere UYAP'a âdeti kanunda olmayan bir mahkemeyi kurma yetkisi tanımak anlamına gelecektir. Müstakil bir şekilde denizcilik ihtisas mahkemesi varmış gibi UYAP'ta belirleme yapmakla, asliye ticaret mahkemesi altında onun bir dairesi olarak seçim alanı açmak tamamen birbirinden farklıdır. Şu andaki hâliyle denizcilik ihtisas mahkemesine yönelik UYAP uygulaması kanuna açıkça aykırıdır.

Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'nin hukukî durumu icra mahkemesi ve denizcilik ihtisas mahkemesinden biraz daha farklıdır. Zira ilgili mahkeme, çeşitli mülga kanun hükmünde kararnamelerde³¹ ihtisas mahkemesi olarak kabul edilmiş, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun³² 156. maddesinde kuruluşu, görev ve yetkileri düzenlenerek yürürlükten kaldırılan kanun hükmünde kararnamelerde yer verilen ihtisas mahkemesi olarak davaları görmeye devam edeceği hükme bağlanmıştır (SMK Geçici Madde 6). İcra mahkemesinin gelişiminden farklı olarak bu özel mahkeme, mülga kanun hükmünde kararnamelerin ilk hâlinde itibaren ayrı birer hukuk ve ceza mahkemesi olarak belirlenmiştir. Yürürlükteki düzenleme de *"Bu Kanunda öngörülen davalarda görevli mahkeme, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi ile fikri ve sınai haklar ceza mahkemesidir."* şeklindedir (SMK m. 156). Hatta fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesinin kurulmamış olduğu yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye hukuk mahkemesince; fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi kurulmamış olan yerlerde ise, bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye ceza mahkemesince bakılacağı da ayrıca düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi ilgili mahkeme, icra mahkemesi gibi hukuk ve ceza mahkemesi olarak ayrı ayrı hareket ederek Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi veya Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi olarak karar verebilmektedir. Yine icra hukuk mahkemesi gibi Ulusal Yargı Ağı Projesi sistemi mahkeme seçimi adımımda fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesine yer verilmektedir. Ancak, icra mahkemesinden farklı olarak kanunen fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi ve fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi olarak ayrı ayrı kurulmuş iki farklı mahkeme mevcuttur. Bu nedenle, Ulusal Yargı Ağı Projesi sisteminde ayrı ayrı yargı teşkilâtına dahil olan bu mahkemelere ismen yer verilmesi ve ilgili mahkemelerce kanunen düzenlenmiş sıfatlarıyla hukuk veya ceza mahkemesi olarak karar verilmesi Anayasaya ve kanuna uygundur. Bu nedenle, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi, fikri ve sınai haklar ceza mahkemesinin de varlığı nedeniyle uygulamadaki icra hukuk ve ceza mahkemesi ayrımıyla benzer görülebilirse de esasen her iki durum birbi-

³¹ 551 Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 146. maddesi, 554 Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 58. maddesi, 555 Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 30. maddesi, 556 Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 71. maddesi.

³² RG, 10.01.2017, S. 29944.

rinden hukuken oldukça farklıdır. Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi ile fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi kanunen kurulmuş iki farklı mahkeme olarak karşımıza çıkmakta iken icra mahkemesi için böyle bir ayırımın herhangi bir kanunî dayanağı mevcut değildir.

IV. İCRA MAHKEMESİ BAKIMINDAN KANUN YOLLARI AŞAMASINDA GÖREVLİ DAİRENİN TESPİTİNE İLİŞKİN UYGULAMA

İcra mahkemeleri tarafından verilen kararların istinaf ve temyiz incelemeleri, kural olarak, bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay'ın ilgili hukuk daireleri tarafından Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre yapılmaktadır (İİK m. 366/1)³³. Diğer yandan, icra mahkemesinin İcra ve İflâs Kanunu'nun onaltıncı babında düzenlenen tüm suçlara ilişkin kararlarıyla ilgili 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanmaktadır (İİK m. 353/2)³⁴.

Bir önceki uygulama örneklerinde değinildiği üzere, icra mahkemesinin hukuk ve ceza işlerinin bir arada görülmesi hâlinde ceza mahkemesi sıfatının esas alınmasının bir devamı olarak, böyle bir durumda verilen kararın kanun yolu incelemesi de bir bütün olarak ceza daireleri tarafından yapılabilmektedir. Bu noktada, uygulama ilginç ve yine açık bir kanunî dayanaktan yoksun bir yöntem benimsemiştir. Buna göre, hukuk ve ceza işlerinin bir arada görüldüğü ve icra ceza mahkemesi sıfatıyla verilen kararların istinaf incelemesinde istinafa konu edilen karara göre bir ayırım yapılmaktadır. İstinaf talebi sadece hukukî konuda verilen karara ilişkinse, icra ceza mahkemesi sıfatıyla verilmiş bir karar söz konusu olsa dahi, dosya bölge adliye mahkemesinin ilgili hukuk dairesi tarafından karara bağlanmaktadır. Ancak, hem hukukî konuya ilişkin hem de cezaî konuya ilişkin karara karşı istinaf yoluna

³³ Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun işbölümüne ilişkin 18.01.2024 tarih ve 2024/1 sayılı kararı için bkz. <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek-1706165589.pdf> Erişim 10 Kasım 2024. Bölge adliye mahkemelerinin işbölümüne ilişkin kararlar için bkz. https://www.hsk.gov.tr/istinaf-mahkemeleri-is-bolumleri_1426 Erişim 10 Kasım 2024. İcra mahkemeleri tarafından verilen kararların istinaf ve temyiz incelemesine ilişkin genel açıklamalar için bkz. Acar (n9) 76 vd; Ayşe Ece Acar, 'İcra ve İflâs Kanunu'nun Madde 363 Düzenlemesine Dair Bazı Tespitler ve Değerlendirmeler' (2023) (4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 1185 vd.

³⁴ İcra ve İflâs Kanunu'nun 353. maddesinin ilk hâli "*Tetkik merciinin kararı tefhim veya tebliği tarihinden beş gün içinde maznun ve şikâyetçi ve Cumhuriyet müddei umumisi tarafından temyiz olunabilir. Bu tebliğin maznunun zatına yapılması şarttır. Temyiz, istida veya tetkik merciine zaptettirecek şifahi beyanla olur. Depo ve lâyiha aranmaz. İstida veya beyan üzerine evrak hemen Temyiz Mahkeme sine gönderilir.*" şeklindedir. 3890 sayılı Kanun (RG, 11.07.1940, S. 4558) ile beş günlük süre yedi güne çıkarılmış; 538 sayılı Kanun (RG, 06.03.1965, S. 11946) ile sadece ifadeler güncellenmiş; 5311 sayılı Kanun (RG, 18.03.2005, S. 25759) ile "*Bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin bu kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulamaz.*" şeklinde bir düzenleme yapılarak temyiz yolu kapatılmış ve istinaf incelemesinin ceza daireleri tarafından yapılacağı da açıklığa kavuşturulmuş; ancak, 5238 sayılı Kanun (RG, 31.03.2005, S. 25772) ile 5311 sayılı Kanun'un yürürlük tarihi "*1 Haziran 2005*" olarak değiştirilmiş; bu kez de 5358 sayılı Kanun (RG, 01.06.2005, S. 25832) ile ilgili hüküm bugünkü hâlini alacak şekilde "*İcra mahkemesinin bu Bapta yer alan suçlardan dolayı verdiği hükümlerle ilgili olarak 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanır.*" şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

başvurulmuş ise, bölge adliye mahkemesinin ilgili ceza dairesi³⁵ tarafından her iki konuda da istinaf incelemesi yapılmaktadır. Bu durumda bölge adliye mahkemesi ceza dairesi, hukukî konuya ilişkin kararı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerini uygulayarak; cezaî konuya ilişkin kararı ise, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerini uygulayarak ayrı ayrı incelemektedir³⁶. İstinaf aşamasında, cezaî konudaki karar kesinleşerek sadece hukukî konudaki kararın kaldırılması söz konusu olmuş ve bu nedenle ilk derece mahkemesi tarafından verilen yeni karar da sadece hukukî bir konuya ilişkin olsa dahi artık bu kararın istinaf incelemesi yine ilgili ceza dairesi tarafından yapılmaktadır. Uygulamada bunun gerekçesi, ilgili dosyada daha önce ceza dairesinin karar vermiş olmasıyla açıklanmaktadır.

İstinaf incelemesi sonrasında verilen temyiz yolu açık kararlara karşı yapılan temyiz başvurularının hangi Yargıtay dairesi tarafından karara bağlanacağı konusunda ise istinaftan farklı bir uygulama benimsenmiştir. Bugünkü³⁷ uygulamada, istinaf aşamasında hukuk veya ceza dairelerinden hangisi tarafından karar verilmiş olduğu önemli olmaksızın İcra ve İflâs Kanunu'ndan kaynaklanan hukukî ve cezaî konuların tamamının temyiz incelemesi Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından yapılmaktadır. Bu durumda, istinaf aşaması için yukarıda değindiğimiz sürece göre, bir bölge adliye mahkemesi ceza dairesi tarafından karar verilmiş olsa dahi bu karara ilişkin temyiz talebini bir bütün olarak Yargıtay hukuk dairesi incelemektedir. Böylece, istinafta hukukî ve cezaî konunun tamamı ceza dairesi tarafından; temyizde ise, aynı şekilde hukukî ve cezaî değerlendirmenin tamamı hukuk dairesi tarafından yapılabilmektedir. Böyle bir durumda, aynı dosyada mevcut hukukî konuya ilişkin değerlendirme, istinaf aşamasında ceza daireleri tarafından; şartların sağlanması

³⁵ Örneğin, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesi, “2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 89/4 maddesine göre cezalandırma isteği ile birlikte açılan tazminat davaları üzerine icra ceza mahkemesince verilen tazminat kararları da dahil olmak üzere icra ceza mahkemelerince verilen kararlar” bakımından istinaf incelemesi yapmakla yetkilendirilmiştir. Bkz. https://www.hsk.gov.tr/istinaf-mahkemeleri-is-bolumleri_1426 Erişim 10 Kasım 2024.

³⁶ Örneğin, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesi, 13.03.2024 tarih, 2024/457 Esas ve 2024/529 Karar numaralı kararında Yargıtay hukuk dairesi kararlarını değerlendirerek ve “*HMK'nın 353/1-a maddesi uyarınca KESİN olmak üzere, 13/03/2024 tarihinde oy birliği ile karar verildi.*” şeklinde karar vermiştir.

³⁷ Daha önce bu konudaki kararlar, işbölümü kararları doğrultusunda temyiz aşamasında Yargıtay hukuk daireleri veya ceza daireleri tarafından incelenebilmekteydi (Örneğin bkz. Kuru (n14) 101; Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun 01.02.2002 ve 2002/1 sayılı kararı (RG, 16.02.2002, S. 24673)). Bu noktada, Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun 30.01.2019 tarihli ve 1 sayılı Yargıtay dairelerinin işbölümüne ilişkin kararından önce icra ceza mahkemesi tarafından verilen kararların temyiz incelemesi, ceza daireleri tarafından yapılmaktayken (Örneğin bkz. 19. CD, 05.10.2015, 2015/4100, 2015/5035 (Lexpera); 8. CD, 28.03.1996, 1996/3543, 1996/4512 (Lexpera)), bu tarihten itibaren Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından incelenmektedir. Böylece, nihai durumda istinaf aşamasında ceza daireleri tarafından yapılan inceleme artık temyiz aşamasında bir bütün olarak Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından yapılmaktadır. Kanun yolu incelemesini yapmakla görevli dairenin hukuk dairesi mi yoksa ceza dairesi mi olduğu konusundaki bu farklı uygulamalar dahi icra mahkemesinin uygulamadaki karışık ve ilginç durumunu ortaya koymaya yeterlidir. Tüm bu karışık uygulamalara yönelik değerlendirmelerimiz ve önerimiz aşağıda ayrı bir başlık altında açıklanmıştır. Bkz. aşa. VII.

hâlinde ise, temyiz aşamasında hukuk daireleri³⁸ tarafından yapılmaktadır. Oysa, aynı mesele sadece hukukî boyutuyla ileri sürüldüğü veya hukukî ve cezaî konuların ayrı ayrı ileri sürüldüğü durumlarda, hukukî konuya ilişkin verilen kararın istinaf incelemesi de ilgili hukuk daireleri tarafından yapılmaktadır³⁹.

Böylece, bir sonraki başlıkta değindiğimiz salt pratik gerekçelerle ve kanunî bir dayanağını tespit edemediğimiz bir kabul sonucu kanun yolu incelemesini yapmakla görevli mercii de dahi değişiklik ortaya çıkmaktadır. Bu durum, icra mahkemesinin uygulamada kabul görenek yerleşen bir ayırımından kaynaklanan ve işbölümüne ilişkin kararlar haricinde⁴⁰ net bir hukukî dayanağı bulunmayan bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sonuç, hukukî dayanağına ilişkin soru işaretleri haricinde, daireler arasında ek içtihat farklılıklarına da sebep olmak gibi diğer başka sorunlara da sebep olabilecek niteliktedir.

V. İCRA HUKUK MAHKEMESİ VE İCRA CEZA MAHKEMESİ AYRIMINA YÖNELİK UYGULAMADA İLERİ SÜRÜLEN PRATİK GEREKÇELER

Anayasa'nın mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usûllerinin kanunla düzenleneceğine ilişkin açık hükmüne rağmen (AY m. 142/1), icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi sıfatında bir mahkemeye yönelik hiçbir kanunî düzenleme yoktur. Aksine, tüm kanunî düzenlemeler icra mahkemesi adında bir mahkeme teşkilâtına yöneliktir. Sadece İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği'nin⁴¹ 69. maddesinde icra mahkemesinde hukuk ve ceza davaları için ayrı kayıt tutulacağı düzenlenmiş ve yalnızca bir yerde icra ceza mahkemesi ibaresi kullanılmıştır⁴².

³⁸ İcra mahkemesinin hukuk mahkemesi veya ceza mahkemesi olarak nitelendirilmesine ilişkin görüşlere paralel bir şekilde, cezaî bir konuda inceleme yapan Yargıtay Hukuk Dairesi'nin bu inceleme özeline ceza dairesi niteliğini haiz olduğu da ileri sürülebilir. Nitekim bu konuda bkz. Ferid Yasa, 'Temyiz İcra ve İflâs Dairesinden Verilen Ceza Kararları Aleyhine Baş Müddeiumumiliğin İtiraz Hakkı Var mıdır?' (1937) (3) *Adliye Ceridesi* 186. Benzer şekilde Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin "kısmen ceza dairesi sayılacağı" yönündeki tespit için bkz. Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (11. Baskı, Seçkin Yayınları 2023) 273.

³⁹ Bölge adliye mahkemelerinin işbölümüne ilişkin kararlarda icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi sıfatı esas alınarak belirleme yapılmış olduğu için böyle bir ayırım ortaya çıkmaktadır. Nitekim bkz. https://www.hsk.gov.tr/istinaf-mahkemeleri-is-bolumleri_1426 Erişim 10 Kasım 2024.

⁴⁰ 5235 sayılı Kanun'un 35. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak bölge adliye mahkemeleri ceza ve hukuk daireleri arasındaki iş bölümü, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir." şeklindeki ve Yargıtay Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Hukuk daireleri ile ceza daireleri kendi aralarında işbölümü esasına göre çalışır. Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, dairelerin aralarındaki işbölümü karar tasarısı aşağıdaki esaslar uyarınca, Başkanlar Kurulu tarafından hazırlanır. Hazırlanan karar tasarısı, toplantı tarihinden yedi gün önce ilân edilmek kaydıyla Büyük Genel Kurulun onayına sunulur." şeklindeki düzenlemenin sadece hukuk ve ceza daireleri arasındaki işbölümüne yönelik olduğu kanaatindeyiz.

⁴¹ RG, 11.04.2005, S. 25783.

⁴² İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği m. 69/6: "İcra ceza mahkemelerinden verilip, kanun yoluna baş-

Ayrıca, bir önceki başlıkta değindiğimiz üzere, bölge adliye mahkemeleri daireleri arasındaki işbölümüne ilişkin Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararlarında da icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi kararları şeklinde ayrımlar yapılmış ve kararın hangi sıfatla verildiğine göre kanun yolu incelemesini yapmakla yetkilenen daire belirlenmiştir⁴³. Benzer bir kesin ayırım Yargıtay daireleri arasındaki işbölümüne ilişkin kararlarda yer almamaktaysa da Yargıtay dairelerinin işbölümü bakımından da icra hukuk mahkemesi şeklinde ifadelere yer verildiği görülmektedir⁴⁴. Ancak dikkat edilirse, belirtilen bu ifadeler mahkemelerin kuruluşunu düzenlemesi gereken kanunla değil, ikincil ve alt düzenlemeler ya da idarî kararlarda yer almaktadır. Kanunen kurulması gereken mahkeme âdeta yönetsel bir tasarruf hâline gelmiş ve getirilmiştir. Bunun Anayasa karşısında sorunlu yapısı, daha açık bir ifadeyle alt düzenlemelerin kanuna uygun olması gerektiği konusundaki normlar hiyerarşisine aykırılığı ayrı bir hukukî sorundur.

Uygulamadaki icra hukuk ve ceza mahkemesi sıfatı ayırımının aslî olarak esas kaydının farklı tutulabilmesine dayandığı; zira, aynı mahkemenin esas numarası adı altında birden fazla farklı kayıt tutmasının teknik olarak mümkün olmadığı söylenebilir. Nitekim, icra hukuk ve icra ceza mahkemesi sıfatları arasında gönderme kararı verilebilmesi için de önceki esasın bir şekilde ve tercihen usûle ilişkin bir nihaî gönderme kararı ile kapatılmasının teknik olarak zorunlu olduğu ifade edilmektedir⁴⁵. Bu noktada gösterilen diğer bir gerekçe de Ulusal Yargı Ağı Projesi sisteminde yer alan hukuk ve ceza mahkemesi ayırımıdır. Bu sistemde yer verilen ifadeler sonucu sistemsel zorunluluklar sebebiyle hukuk veya ceza mahkemesi olarak yargılamanın başlatılıp yürütülmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁶. Bu gerekçelere ilişkin değerlendirmelerimizi aşağıda ayrı bir başlık altında yapacağımızdan burada sadece uygulama gerekçelerine yer vermekle yetiniyoruz.

verilmeksizin kesinleşen ve mahkûmiyete ilişkin ilâmların en fazla bir hafta, temyiz edilen ilâmların Yargıtay'dan onanarak gelmesini izleyen bir hafta içerisinde infaza verilmesi zorunludur.”

⁴³ Bölge adliye mahkemelerinin işbölümüne ilişkin kararlarda icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi sıfatı esas alınarak belirleme yapılmış olduğu için böyle bir ayırım ortaya çıkmaktadır. Nitekim bkz. https://www.hsk.gov.tr/istinaf-mahkemeleri-is-bolumleri_1426 Erişim 10 Kasım 2024.

⁴⁴ Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun işbölümüne ilişkin 18.01.2024 tarih ve 2024/1 sayılı kararı için bkz. <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek-1706165589.pdf> Erişim 10 Kasım 2024.

⁴⁵ Esasen bu, icra hukuk mahkemesi veya icra ceza mahkemesi şeklinde bir ayırım yapılmasına pratik bir gerekçe olarak dahi kabul edilemez. Zira, böyle bir ayırım yapılmaksızın tüm işler icra mahkemesi olarak görülerek karara bağlanırsa, zaten böyle bir sebeple gönderme kararı verilmesine de gerek kalmayacaktır.

⁴⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 21.02.2018 tarih ve 2017/12-373 Esas, 2018/319 Karar numaralı bozma kararına konu direnme kararından: “Yerel mahkemeye bu kez önceki gerekçeler tekrarlanmak ve yasal düzenlemeler ile UYAP sistemindeki mahkeme yapılanması dikkate alındığında icra hukuk ve icra ceza mahkemelerinin bağımsız iki ayrı mahkeme olduğu; Daire bozmasında belirtildiği gibi esasın kapatılmasının teknik olarak mümkün olmadığı ve ancak usule ya da esasa dair bir kararın verilmesinin gerektiği belirtilmek suretiyle direnme kararı verilmiştir.”

VI. İCRA MAHKEMESİNE YÖNELİK DOKTRİNDEKİ AÇIKLAMALAR

İcra mahkemesinin bir özel mahkeme niteliğini haiz olduğu doktrinde genel olarak kabul görmektedir⁴⁷. Ancak, icra mahkemesinin adli yargı kolunun hangi alanında yer aldığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Buna göre, icra mahkemesinin özel hukuk alanına ilişkin bir özel mahkeme olduğu yanında⁴⁸, hem hukuk hem ceza mahkemesi niteliğinde olduğu⁴⁹, sulh ve asliye hukuk gibi bir hukuk mahkemesi olmadığı⁵⁰ ve özel bir yargı organı olduğu⁵¹ yönünde görüşler ileri sürülmektedir.

İcra mahkemesinin ceza hukukuna ilişkin yargılama yetkisi dikkate alınarak ileri sürülen görüşler bu noktada ayrı bir önemi haizdir. Buna göre, icra mahkemesinin, işlerin yoğunluğuna göre icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi olarak ikiye ayrıldığı ileri sürülmüştür⁵². Bu ayrıma paralel bir şekilde icra mahkemesinin icra ve iflâs suçlarıyla ilgili karar verirken ceza mahkemesi gibi hareket ettiği⁵³ veya icra ceza mahkemesi olarak kanunla kurulmuş özel bir ceza mahkemesi olduğu⁵⁴ belirtilmektedir. Hukuk ve ceza alanına ilişkin işlerin bir arada yürütülebildiği istisnai yargılamalarda (İİK m. 89/4) ise, icra mahkemesinin aynı anda

⁴⁷ 5092 sayılı İcra ve İflâs Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (RG, 21.02.2004, S. 25380) ile İcra ve İflâs Kanunu'nun tamamında yer alan mercii ve benzeri diğer ibareler icra mahkemesi olarak değiştirilerek bu konudaki tereddütler sona erdirilmiştir (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes (n9) 56; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n2) 143; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 44-45; Acar (n9) 4, 7). İsviçre hukukunda icra ve iflâs organlarının işlemlerinin denetimi için adli veya idari organlar kurma yetkisi Kantonlara verilmiştir (SchKG Art. 14/2). Ancak, iki dereceli bir denetim sağlandığının kabul edilebilmesi için, icra ve iflâs organı tarafından verilen kararın denetiminin mahkeme niteliğindeki bir üst organ tarafından yapılması gerekmektedir. Bu konuda bkz. Frank Emmel, 'Art. 13' in Staehelin A, Bauer T ve Staehelin D (eds) *Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs I, Art. 1-158 SchKG* (2. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2010) Rdnr. 14-15.

⁴⁸ Postacıoğlu ve Altay (n2) 76, 109; Kuru (n19) 65, dn. 8; Necip Bilge ve Ergun Önen, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri* (3. Baskı, Sevinç Matbaası 1978) 46; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n2) 103; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes (n9) 56; Akkan (n2) 178; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n2) 143; Aslan (n2) 157; Acar (n9) 8.

⁴⁹ Yılmaz (n17) 50; Tanriver (n2) 214, 216; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 44; Yasa (n38) 184.

⁵⁰ Kuru (n9) 42-43; Kuru (n19) 66; Kuru ve Aydın (n2) 1791-1792; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n2) 782.

⁵¹ Hakan Pekcanitez ve Cemil Simil, *İcra – İflâs Hukukunda Şikâyet* (2. Baskı, Vedat Kitapçılık 2017) 279; Karslı (n9) 39; Talih Uyar, *İcra Hukukunda Yetki – Görev ve Yargılama Usulü* (2. Baskı, Feryal Matbaacılık 1991) 182; Talih Uyar, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C. I* (3. Baskı, Bilge Yayınevi 2014) 6.

⁵² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n15) 76; Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. I* (4. Baskı, Yetkin Yayınları 2021) 331.

⁵³ Kuru (n9) 43; Kuru (n19) 66-67; Kuru ve Aydın (n2) 1793; Bilge ve Önen (n48) 46; Yılmaz (n17) 50; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n15) 78; Tanriver (n2) 217; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 44; Mustafa Artuç ve Raif Bıkmaz, *İcra-İflâs Suçları ve Yargılama Usulü* (1. Baskı, Kartal Yayınları 2005) 23; Coşkun (n19) 527; Mehmet Günay, *İcra Suçları* (1. Baskı, Seçkin Yayınları 2014) 178.

⁵⁴ İhsan Baştürk, 'İcra ve İflâs Kanununun On Altıncı Babındaki Takibi Şikâyetle Bağlı Suçlarda Uzlaştırma Kurumunun Uygulanmasının Doğuracağı Sakıncalar', (2020) (4) *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 624.

hem hukuk hem ceza mahkemesi niteliğinde olduğu belirtilmiştir⁵⁵. Ancak, açık hiçbir kanunî sebebi olmaksızın⁵⁶, böyle bir yargılamada, icra ceza mahkemesi sıfatının esas alınarak karar verilmesi gerektiği kabul edilmektedir⁵⁷. Diğer yandan, icra mahkemelerinde ayrı bir hukuk ve ayrı bir ceza mahkemesinin bulunmadığı da ifade edilmektedir⁵⁸. Benzer şekilde, bu konuda daha eski tarihlerde, icra mahkemesinin icra tetkik mercii olarak düzenlenmiş olduğu dönemde⁵⁹ kaleme alınan eserlerde ayrı bir icra hukuk veya icra ceza tetkik mercii ifadesinin kullanılmadığı görülmektedir. İlgili çalışmalarda, hukuk veya ceza mahkemesi şeklinde ayrımlar yapılmaksızın, sadece icra tetkik merciiinin cezaî yargılamalarından bahsedilmekte⁶⁰ veya ceza mahkemesi gibi faaliyette bulunduğu durumlara değinilmekte⁶¹ ya da icra tetkik mercii hâkiminin ceza hâkimi sıfatıyla hareket ettiği⁶² doğrultusunda açıklama ve değerlendirme yapılmaktadır.

VII. DEĞERLENDİRME VE GÖRÜŞÜMÜZ: İCRA HUKUK VE İCRA CEZA MAHKEMESİ AYRIMININ HUKUKÎ DAYANAĞININ OLMAMASI

A. Genel Olarak

Bir mercinin mahkeme olarak isimlendirilebilmesi için ilgili mahkeme ve görevlerinin kanunla düzenlenmiş olması şarttır⁶³. Anayasal seviyedeki düzenleme sonucu kanunla kurulan mahkemeler dikkate alındığında, icra hukuk mahkemesi veya icra ceza mahkemesi şeklinde iki farklı mahkemenin mevcut olmadığı görülmektedir. Anayasa'ya uygun olarak kanunen kurulmuş mahkemenin adı icra mahkemesidir. Bu noktada, kanunla düzenlenmiş olan mahkemenin icra mahkemesi olduğu ve bu mahkemenin hukuk veya ceza mahkemesi olarak ayrı ayrı hareket ettiği durumların kanun haricindeki bir düzenleme veya başka bir işlemle yapılabileceği de söylenemez.

Anayasa Mahkemesi, 469 sayılı Mehakimi Şer'iyenin İlgasına ve Mehakimin Teşkilâtına Ait Ahkâmî Muaddil Kanunu'nun⁶⁴ asliye mahkemesi olarak kurulan

⁵⁵ Kuru (n19) 67; Kuru ve Aydın (n2) 1793; Yılmaz (n17) 50; Uyar, Uyar ve Uyar (n19) 1777; Coşkun (n19) 174.

⁵⁶ Asıl ve öncelikli olanın cezalandırma talebi olduğu yönündeki gerekçeler ileri sürülmekte ise de bu gerekçenin de dayanağı belirtilmemektedir. Bkz. Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 238. Benzer yönde bkz. Kuru (n14) 86.

⁵⁷ Kuru (n9) 730; Kuru (n19) 481; Kuru (n14) 86; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 238; Uyar, Uyar ve Uyar (n19) 1777; Coşkun (n19) 174.

⁵⁸ Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 44.

⁵⁹ Bkz. yuk. II.

⁶⁰ Üstündağ (n15) 425; Özcengiz (n15) 167; Yalçın Tuna, 'İcra Takibi Suçları (1)' (1957) (10) *Adalet Dergisi* 915.

⁶¹ Bilge ve Önen (n48) 46.

⁶² Kuru (n14) 86.

⁶³ Tanrıver (n2) 77; Aslan (n2) 216 vd.

⁶⁴ RG, 26.04.1924, S. 69.

mahkemelerde görülen işlerin niteliğine göre hukuk ve ceza olarak ayrımının Kanun haricindeki bir tasarrufla yapılamayacağı; aksinin, tabii hâkim ilkesi ve mahkemelerin bağımsızlığı kuralı yanında mahkemelerin kuruluş, görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi gerektiğine ilişkin hükümlere aykırı olduğuna karar vermiştir⁶⁵. Daha sonra yürürlüğe giren 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun⁶⁶ ve bu Kanun'da yapılan değişikliklerle sadece hukuk mahkemeleri ile ceza mahkemelerinin kendi arasındaki iş dağılımına ilişkin düzenleme yapma yetkisi Hâkimler ve Savcılar Kurulu'na verilmiş; hukuk ve ceza mahkemeleri arasında bir iş dağılımı yapma yetkisi düzenlenmemiştir⁶⁷. O hâlde, icra mahkemesinin duruma göre ve kanunen düzenlenmemiş bir şekilde icra hukuk mahkemesi veya icra ceza mahkemesi sıfatıyla hareket edebilecek olması şeklinde bir sonuca varmak da hukuken mümkün değildir⁶⁸. Aksi hâlde, ilgili Anayasa Mahkemesi kararında da vurgulandığı üzere mahkemelerin hukuk ve ceza olarak ayrımının Kanun haricindeki bir tasarrufla yapılamayacağı kuralı ihlâl edilmiş olur.

Ayrıca bir mahkemenin hukukî ve cezaî konularda karar verme yetkisiyle donatılmış olması mahkemenin sıfatında doğrudan bir değişiklik yaratacak etkiyi haiz kabul edilmemelidir. Aksi hâlde, hukuk mahkemelerinin her cezaî kararlarında kendiliğinden ceza mahkemesi sıfatını alması; ceza mahkemelerinin ise, istisnaî hukukî kararlarında hukuk mahkemesi sıfatını alması gibi mantık dışı bir sonuç ortaya çıkar. Nitekim, ne hukuk mahkemeleri istisnaî olarak cezaî yaptırımlara karar verirken (örneğin, HMK m. 151/3, 398/1) ne de ceza mahkemeleri hukukî tazminatlara karar verirken (örneğin, CMK m. 142/2) mahkeme sıfatında bir değişikliğe gitmektedir. Mantıken ve hukuken olması gereken de zaten budur. Oysa, icra mahkemeleri bakımından sadece esas kaydının tutulmasına ilişkin yönetmelik hükmü ve sistemde yer alan bilgiler gerekçe gösterilerek mahkemenin sıfatı -kanunda yer verilmediği bir şekilde- değiştirilebilmektedir. Bunun ise, mahkemenin kurulması gereken kanunla değil, alt düzenlemelerle yani idarî tasarrufla yapıldığı ve bu nedenle Anayasaya aykırı olduğunu söylemek gerekir.

İcra mahkemesi, ister hukukî bir konuya ister cezaî bir konuya ilişkin olsun kanun seviyesindeki düzenlemelerin tamamında sadece icra mahkemesi olarak ifade edilmiştir. Hiçbir kanunî düzenlemede, icra mahkemesi haricinde icra hukuk

⁶⁵ AYM, 07.04.1977, 1977/5, 1977/45 (RG, 11.06.1977, S. 15963).

⁶⁶ RG, 07.10.2004, S. 25606.

⁶⁷ Mevcut durumun dahi Anayasa aykırı olduğu söylenebilir. Bu konudaki süreç ve değerlendirmeler için bkz. Bulut (n3) 38 vd.

⁶⁸ Örneğin, Anayasa'da düzenlenmiş şekliyle Anayasa Mahkemesi yine Anayasa'da açıkça düzenlenen hâllerde başka bir sıfat olarak Yüce Divan sıfatıyla yargılama yapabilmektedir (AY m. 148). O hâlde, farklı yönde bir kanunî düzenleme yapılmadığı sürece bir mahkeme, ancak kanunen kurulmuş şekli ve sıfatıyla yargılama yapabilecektir. Aksi bir yorum, mahkemelerin kuruluş, görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi kuralıyla bağdaşmayacaktır.

mahkemesi ve icra ceza mahkemesi şeklinde bir mahkemeye ilişkin herhangi bir ifadeye dahi yer verilmemiştir. Bu nedenle, hukuken mevcut olan tek bir icra mahkemesidir. Esasen uygulamada da bu şekilde iki farklı mahkeme teşkilâtının mevcut olmadığına yönelik kararlar verilmekle beraber, hâlâ bu iki sınıftan birinin kullanılarak yargılama yapılması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Ancak, hukuken böyle ayrı bir mahkeme teşkilâtı mevcut olmayıp olsa olsa icra mahkemesi olarak tek ve aynı mahkemede görevlendirilen birden fazla hâkimin birinin hukuk, birinin ceza işlerine baktığı söylenebilir.

Esasen doktrinde de icra mahkemelerinde ayrı bir hukuk ve ayrı bir ceza mahkemesinin bulunmadığı, kanaatimizce de yerinde olarak ifade edilmektedir⁶⁹. Benzer şekilde Yargıtay da bir kararında, icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi olarak ayrı birer mahkeme olmadığını tereddütsüz bir şekilde şu ifadelerle kabul etmiştir:

“Aynı icra mahkemesi hem hukuki ve hem de cezai işlere bakar. Bu kapsamda ayrı ‘icra hukuk’ ve ‘icra ceza’ mahkemeleri bulunmamaktadır.

İcra mahkemelerinin yargılama usulü hukuka dair dava ve şikâyetler bakımından İcra ve İflas Kanunu’nun 17 ve 18. maddelerinde düzenlenmiş ve 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun ‘basit yargılama usulü’ne dair düzenlemelerine de atıf yapılmıştır. İcra mahkemelerinde görülecek ceza yargılaması sırasında uygulayacağı usul ise yine aynı Kanunun 346 ilâ 354. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Bütün bu düzenlemelerde de icra hukuk ve icra ceza mahkemesi şeklinde bir görev farklılığından söz edilmemiştir. Farklılık sadece aynı mahkemenin farklı sınıflarla hareket etmesine dayalıdır ve bu farklılık usul hukuku bakımından ancak ‘iş bölümü’ farklılığı olarak ifade edilebilir.”⁷⁰

Karara konu ifadeler, ilk bakışta icra mahkemesinin tek bir mahkeme olduğuna ve ayrı bir icra hukuk veya icra ceza mahkemesinin mevcut olmadığına yönelik görünmekle beraber, Yargıtay bu kararında dahi icra mahkemesinin icra hukuk veya icra ceza mahkemesi sıfatıyla hareket etmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Bu karara göre, ayrı birer icra hukuk veya icra ceza mahkemesi mevcut olmayıp tek bir icra mahkemesi bulunmakla beraber, bu mahkeme hiçbir zaman sadece icra mahkemesi olarak karar verememektedir. Yargıtay’a göre, icra mahkemesi herhangi bir görevsizlik kararı vermeksizin hangi sıfatla hareket edeceğini tespit ederek hukuk veya ceza mahkemesi olarak yargılamayı yürüterek karar vermek zorundadır.

⁶⁹ Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 44.

⁷⁰ HGK, 21.02.2018, 2017/12-373, 2018/319 (Kazancı). Aynı yönde 12. HD, 03.02.2020, 2020/889, 2020/688 (Lexpera); HGK, 13.03.2015, 2013/1711, 2015/1024 (Lexpera); 12. HD, 01.12.2016, 2016/5769, 2016/24768 (Lexpera).

Yargıtay'ın ayrı birer icra hukuk ve icra ceza mahkemesinin mevcut olmadığı yönündeki değerlendirmelerine katılmaktayız. Ancak, bu katılımımızın sebebi bu sıfatlarla herhangi bir mahkemenin kurulmamış olması; bu nedenle, icra hukuk mahkemesi veya icra ceza mahkemesi şeklinde bir mahkemenin değil, sadece icra mahkemesinin hukuken mevcut bir mahkeme olarak kabul edilebilecek olmasıdır. Esasen, ayrı bir icra hukuk ve icra ceza mahkemesi olmadığını ve tek bir icra mahkemesinin mevcut olduğunu kabul edip bu mahkemenin icra hukuk veya icra ceza mahkemesi sıfatıyla hareket edeceği sonucuna varmak kendi içerisinde çelişkilidir. Zira Yargıtay'ın bu yöndeki kararı, mevcudiyeti kabul edilen icra mahkemesinin hiçbir zaman icra mahkemesi sıfatıyla hareket edememesi, her zaman ayrı birer hukukî varlığı kabul edilmeyen sıfatlarla hareket etmesi şeklinde sonuçlanmaktadır⁷¹.

Kanaatimizce, icra hukuk ve icra ceza mahkemesi şeklinde bir ayırım yapılmasına hukukî bir ihtiyaç da yoktur. İcra mahkemesi, sadece icra mahkemesi olarak hem hukukî hem cezaî konularda karar verebilir. Bu noktada çok ciddi bir problemin ortaya çıkabileceği düşünülürse, kanuna aykırı uygulamalar yapmak yerine bir kanun değişikliği ile cezaî konular tamamen icra mahkemesinin görevinden çıkarılarak -daha önce de olduğu gibi⁷²- ceza mahkemelerine verilebilir.

B. İcra Mahkemesi Hukuk ve Ceza Ayrımı Olmadan Kurulan Tek Mahkemedir

Yukarıda pratik uygulama gerekçeleri bölümünde değindiğimiz hususlar, kanunen düzenleniş şekli farklı bir mahkeme varmış gibi hareket edilmesine hukukî bir gerekçe olarak kabul edilemez. İlgili sistemden sorumlu idare, bu sistemi kanuna uygun bir şekilde kurmak ve yönetmekten de sorumludur. İdare, yönetmelikleri kanuna uygun olarak düzenlemeli, kanuna aykırı ve yönetmeliğe uygun ve hatta yönetmeliği aşan uygulamalarla Anayasaya aykırı hareket etmemelidir.

⁷¹ Yargıtay kararında ayrı birer icra hukuk ve icra ceza mahkemesi sıfatına ilişkin açıklamalara katılmadığımız gibi, kararda kullanılan ve icra hukuk mahkemesi ile icra ceza mahkemesi arasındaki ilişkinin "iş bölümü" ilişkisi olarak tespiti de hukuken hatalıdır. Zira, iş bölümü, hukukî olarak asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla kullanılmış ve bu ilişkinin görev ilişkisi hâline dönüşmesiyle birlikte terkedilmiş bir kurumdur (bkz. TTK m. 5/3; 7251 sayılı Kanun m. 8). Kararda kastedilen, olsa olsa iş dağılımı ilişkisi olabilir ki bu nitelendirme dahi birden fazla farklı mahkemeden (daireden) söz edilemediği için yerinde olmayacaktır.

⁷² Nitekim, İsviçre'de borçlu veya üçüncü kişiler tarafından işlenebilecek icra ve iflâs hukukuna özgü suçlar İsviçre Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş (StGB Art. 323-324) ve böylece bu mahkemelerin görev alanına dahil edilmiştir. Türk hukukunda da 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'ndan önce yürürlükte olan 1424 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda da icra suçlarının tamamında ceza mahkemeleri görevlendirilmişti (Bilge Umar, *İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi* (1. Baskı, İstiklal Matbaası 1973) 145). 2004 sayılı Kanun ile icra suçlarının sayısı artırılırken cezaî konuların bir kısmında da icra mahkemeleri görevlendirilmiştir. Daha sonra 5358 sayılı Kanun (RG, 01.06.2005, S. 25832-1. Mükerrer) ile yapılan değişikliklere kadar icra mahkemesi sadece hafif hapis, hafif para ve tazyik hapsi cezası gerektiren fiillerde görevli iken hapis cezası ve ağır para cezasını gerektiren fiillerde asliye ceza mahkemeleri görevli kabul edilmekte idi (Ermenek (n13) 297). Bu tarihten itibaren ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun onaltıncı babında düzenlenen suç teşkil eden fiillerin tamamında icra mahkemesi görevli kabul edilmiştir.

Yargıtay tarafından da açıkça ifade edildiği üzere, bizatihi Ulusal Yargı Ağı Projesi uygulamalarının Anayasa'nın ve kanunun öne geçmemesi, sırf sistemdeki teknik gereklilikler sebebiyle kanunla düzenlenmemiş bir görev ilişkisinin kabulü mümkün değildir⁷³. Yargıtay, icra hukuk mahkemesi şeklindeki bir kaydı icra ceza mahkemesine çevrilmesi için bu değerlendirmeyi yapmıştır. Ancak, esasen Yargıtay tarafından çok yerinde bir şekilde yapılan bu tespit, bizatihi icra hukuk ve icra ceza mahkemesi şeklindeki ayırım için de geçerlidir. Zira, sırf yönetmelikte hukuk ve ceza işleri için ayrı esas kaydı tutulmasının düzenlenmiş olması⁷⁴, kanunda düzenlenmemiş bir şekilde icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi şeklinde mahkemeler kabul edip kanunda düzenlenmiş şekli olan icra mahkemesi olarak bir mahkemenin mevcudiyetini reddetmeyi haklı kılamaz. Ceza işlerinin ayrı bir ceza esasına kaydının gerekmesi, icra ceza mahkemesi sıfatıyla karar verileceği şeklinde yorumlanamaz⁷⁵; zira, kanunen o sıfatla kurulmuş bir mahkeme mevcut değildir. İcra mahkemesinin istisnâî olarak ceza işleriyle de görevlendirilmiş olması⁷⁶, kanaatimizce, onu bir ceza mahkemesi hâline de getiremez. İcra mahkemesi, her hâlükârda adli yargı teşkilâtının hukuk alanında yer alan bir mahkeme olarak karar vermektedir.

İcra mahkemesinin cezaî konularda bir ceza mahkemesi olarak hareket ettiğine ilişkin görüşlerin⁷⁷, mahkemece yürütülen yargılamanın fonksiyonel olarak hangi alanı ilgilendirdiğini ve hangi alanın temel ilkelerine yönelik olduğunu esas aldığı söylenebilir. Ancak, hukuk yargılaması içerisinde de yaptırım niteliğinde kararlar

⁷³ “UYAP uygulamalarının da Anayasa'nın ve kanunun önüne geçemeyeceği sabittir; sırf UYAP'taki teknik gereklilikler sebebiyle kanunla düzenlenmemiş bir görev ilişkisinin mevcudiyeti kabul edilemez.” HGK, 21.02.2018, 2017/12-373, 2018/319 (Kazancı).

⁷⁴ Bu şekilde ayrı ayrı esas kayıtlarının tutulması ihtiyacı da sorgulanması gereken diğer bir husustur. İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği'nin (RG, 11.04.2005, S. 25783) ilk hâlinde esas defteri olarak; sonradan değiştirilen hâlinde ise (RG, 16.04.2013, S. 28620), esas kaydı olarak hukuk ve ceza işleri için ayırım yapılması öngörülmüştür. Bu ayırım, cezaî işleri ve bunların infazına ilişkin işlemleri diğer işlerden ayırt ederek Cumhuriyet savcılığına intikal ettirilmesi gereken dosyaların tespitini kolaylaştırmayı amaçlıyor olabilir. Ancak, amaç ne olursa olsun, mahkemenin farklı bir sıfatla karar vermesine imkân tanıyacak veya bunu zorunlu kılacak nitelikte bir gerekliliğin mevcut olduğu söylenemeyecektir. Ayrıca bu amaca uygun hareket edilmesi zorunlu ise, ayrı mahkeme sıfatları adı altında ayrı esas numarası verilmeden hukuk ve ceza işlerine aynı defterden numara verilerek, örneğin 2024/365-Hukuk, 2024/366-Ceza şeklinde numara verilmesi de mümkün; yönetmeliğe, kanuna ve Anayasa'ya uygundur.

⁷⁵ Aksi yönde “Somut olaya dönüldüğünde İcra ve İflâs Kanunu'nun 89/IV. tazminat ve 338. maddesi maddesindeki cezalandırma taleplerinin bir arada ileri sürülmesi hâlinde yargılamanın icra mahkemesince ve icra ceza esas defteri üzerinden, diğer bir ifade ile icra ceza mahkemesi hâkimliği sıfatıyla yapılması gerekir.” HGK, 21.02.2018, 2017/12-373, 2018/319 (Kazancı).

⁷⁶ İsviçre'de borçlu veya üçüncü kişiler tarafından işlenebilecek icra ve iflâs hukukuna özgü suçlar İsviçre Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş (StGB Art. 323-324) ve böylece bu mahkemelerin görev alanına dahil edilmiştir.

⁷⁷ Kuru (n9) 43; Kuru (n19) 66-67; Kuru ve Aydın (n2) 1793; Bilge ve Önen (n48) 46; Yılmaz (n17) 50; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n15) 78; Tanrıver (n2) 217; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 44; Artuç ve Bıkmaz (n53) 23; Coşkun (n19) 527; Günay (n53) 178; Baştürk (n54) 625.

verilebilen, tarafların tasarruf ilkelerinin sınırlandırıldığı veya re'sen araştırma yapılabilen ve bu nedenle farklı ilke ve esaslara dayanabilen yargılamalar yapılabilmektedir. Bunların hiçbirisi mahkeme sıfatında bir değişiklikle sonuçlanmamakta veya yargılamanın başka bir alana yaklaştığı şeklinde yorumlanmamaktadır.

Doktrinde, icra ceza mahkemesi sıfatıyla verilen kararların temyiz incelemesini yapan Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin bu işlevi gereği kısmî bir ceza dairesi olduğu dahi söylenmekte⁷⁸; ancak, ilgili daire hiçbir zaman ceza dairesi sıfatıyla karar vermemektedir. O hâlde, yapılan yargılamanın niteliğine göre ilgili mahkemenin kanunen düzenlenmemiş bir şekilde farklı sıfatlarla karar vermesi kabul edilemez. Bu nedenle, icra mahkemesi de her hâlükârda ve her yargılamada sadece icra mahkemesi olarak yargılama yaparak karar vermelidir. Bu mahkemenin cezaî konulara ilişkin yargılamalarda bir ceza mahkemesi gibi hareket ettiği söylenebilir de bu ifade sadece ilgili yargılamanın özelliklerine dikkat çekmek amacıyla kullanılabilecek olup icra mahkemesini yargı teşkilâtında ceza mahkemesi statüsüne taşıyan bir anlam taşıyamaz. Ancak, tekrar vurgulamak isteriz ki, biz, icra mahkemesinin ceza mahkemesi gibi hareket ettiğine yönelik böyle bir dar kullanım şekline dahi katılmamaktayız. Zira, aksi hâlde, özel hukuk yargılamasının temel ilkelerinden sapılan her istisnaî yargılamada⁷⁹ ilgili yargılamayı yürüten mahkemenin farklı bir statü kazanması gibi hukuken izahı zor bir sonuç ortaya çıkar. Bir konuda uygulanacak yargılama usulünün farklılaşması, mahkemenin de görev ve konumunu değiştirmez. Şüphesiz bazı mahkemelerin bazı temel yargılama usûlleri vardır; ancak, bu her zaman o usulün uygulanacağı ya da usûl değiştiğinde mahkemenin de değişeceği anlamına gelmez. Örneğin, ihtiyatî tedbire muhalefette (HMK m. 398), mahkemece ceza süreci işletilmekte, ancak mahkemenin görev ve sıfatı değişmemektedir. Yine asliye hukuk mahkemesinde bazı işlerde basit yargılama usulünün uygulanması onu sulh hukuk veya iş mahkemesi hâline getirmemektedir.

⁷⁸ Yasa (n38) 186; Yenisey ve Nuhoğlu (n38) 273.

⁷⁹ Örneğin, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 151. maddesinin üçüncü fıkrasında veya 398. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen hâllerde hukuk mahkemeleri tarafından cezaî nitelikte kararlar verilmesi mümkündür. Yine çekişmesiz yargı işlerinde (HMK m. 385/2), boşanma davasında (TMK m. 184) veya iflâs davasında (İİK m. 165/2) çeşitli nokta ve kapsamda medenî usûl hukukuna ilişkin temel yargılama ilkelerinden farklı ve ceza yargılamasına yaklaşan kurallar benimsenmiştir. Bu istisnaî durumların hiçbirisi, ilgili mahkemenin hukuk mahkemesi olarak diğer birtakım yargılamalardan farklı kurallara bağlı kalarak karar verdiği gerçeğini değiştirmemektedir. Zira, yargılamanın asli unsuru hâlen bir hukukî uyumsuzluğa dayanmaktadır. Bu nedenle, icra mahkemelerinde görülen cezaî işlerin odak noktasını alacağın tahsilinin oluşturduğu ifade edilebilir (Baştürk (n54) 646). İşte bu nokta, icra mahkemenin cezaî yargılamalarında da aynen mevcuttur; zira, hukukî uyumsuzluk sona erdiğinde cezaî yargılama da sona ermektedir. Daha açık bir ifadeyle, icra takibine konu borç ödendiğinde, ilgili ceza davası bütün sonuçlarıyla birlikte ceza düşmektedir (İİK m. 354/1). Nitekim, icra mahkemelerinin cezaî konulardaki görevleri bakımından benimsenen usûl kurallarının tam olarak ceza yargılama hukuku kurallarıyla da bağdaşmadığı kabul edilmektedir. Bu konuda ayrıca bkz. Baştürk (n54) 625 vd.

Bu kapsamda, yukarıda⁸⁰ hukukî niteliği üzerinde kısaca durulan fikri ve sınai haklar ceza mahkemesinden farklı olarak, icra mahkemesinin kurulmadığı yerlerde bu mahkemenin hukuk ve ceza işlerinin tamamının asliye ceza mahkemeleri tarafından değil asliye hukuk mahkemeleri tarafından karara bağlanıyor olması⁸¹ da dikkate alınabilir. Ayrıca, icra mahkemesi tarafından verilen tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararların itiraz incelemesinin öncelikle diğer bir icra mahkemesi tarafından; ancak, o yerde tek bir icra mahkemesi mevcut ise, asliye ceza mahkemesi tarafından yapılabilecek olması da (İİK m. 353/1) bu mahkemenin görevine giren işlerin hukuk mahkemesi olarak ve hukuk mahkemelerince karara bağlandığına işaret etmektedir. Zira, aksi hâlde, kararı veren mahkeme ile itiraz incelemesini yapan mahkeme aynı mahkeme olabilirdi. Daha açık bir ifadeyle, icra mahkemesi tarafından verilen tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlar bir ceza mahkemesi kararı olsa idi, bu kararlara yönelik itiraz incelemesinin de aynı mahkeme olarak ceza mahkemesi tarafından yapılması gibi bir sonuç ortaya çıkabilirdi. Bu nedenle, uygulamada, ilgili asliye hukuk mahkemesi icra ceza mahkemesi sıfatıyla yargılama yapsa da yukarıda detaylı olarak değindiğimiz gerekçelerle ayrı bir icra hukuk ve ceza mahkemesi hukuken mevcut olmadığından, sadece icra mahkemesi sıfatıyla yargılama yürütülerek karar verilmelidir. Bu yargılama da cezaî birtakım işlere ilişkin olsa dahi esasen hukuk yargılamasına tâbi istisnaî bir durum olarak kabul edilmelidir. Yine icra mahkemesi tarafından suç niteliğinde kabul edilen fiillerle ilgili verilen kararların 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun⁸² kanun yollarına ilişkin hükümlerine tâbi kılınması da (İİK m. 353/2) ilgili mahkemenin esasen hukuk mahkemesi niteliğinde olduğunu gösterir kabul edilebilir. Zira, icra ceza mahkemesi olarak ayrı bir ceza mahkemesi mevcut olsa idi bu yönde istisnaî bir hükme yer verilmesine gerek olmaksızın bu ceza mahkemesi tarafından verilen kararların kanun yolu incelemesinin de doğal olarak ilgili kanuna tâbi olması gerekirdi. Oysa böyle bir ceza mahkemesi mevcut olmamasına rağmen, bir hukuk mahkemesi tarafından karar verilen ceza hukukuna ilişkin yaptırımların kanun yolu incelemesinin de cezaî konulara ilişkin hükümlere göre yapılmasına yönelik özel bir düzenleme yapılmıştır. Böylece, icra mahkemesi tarafından verilen kararların niteliğine göre farklı hukukî çareler kabul edilmiştir.

Yukarıda değinildiği gibi⁸³, uygulamada cezaî bir yaptırımla birlikte verilen hukukî kararların kanun yolu incelemesi de Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre

⁸⁰ Bkz. yuk. III, B.

⁸¹ Berkin (n9) 38; Postacıoğlu ve Altay (n2) 76; Kuru (n9) 42; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n2) 782; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n15) 76; Yılmaz (n52) 331; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı* (12. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2024) 45; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes (n9) 55; Tanrıver (n2) 213; Karşlı (n9) 37; Özcengiz (n15) 2; Uyar (n50) 181; Uyar, Uyar ve Uyar (n50) 6; Artuç ve Bıkmaz (n53) 23.

⁸² RG, 17.12.2004, S. 25673.

⁸³ Bkz. yuk. IV.

ceza işleriyle görevli kanun yolu mahkemelerince yapılabilmektedir. Oysa kanun, sadece icra mahkemesi tarafından yürütülen suç niteliğindeki fiiller nedeniyle verilen kararları bu kanun yoluna tâbi kılmış olup bu istisna kapsamında kalmayan hukukî konularda icra mahkemesinin hukuk mahkemesi niteliğinin doğurduğu sonuçlardan ayrılmayı gerektiren herhangi bir hukukî sebep yoktur. Uygulama ve doktrinde dile getirildiği üzere, hukuk ve ceza konularının bir arada karara bağlanması hâlinde ceza mahkemesi sıfatının esas alınması şeklindeki kabulün⁸⁴ de herhangi bir açık hukukî dayanağı yoktur. Kaldı ki, detaylı olarak açıkladığımız üzere, icra mahkemesinin hukuk ve ceza mahkemesi olarak bir ayrıma tâbi tutulması da hukukî değildir⁸⁵. Yine örneğin, hukukî bir konu ile disiplin veya tazyik hapsi bir arada görülebilse idi, her iki konudaki kararı da cezaî nitelikteki karar için öngörülen sadece itiraz yoluna tâbi tutmak gibi bir sonuç da kabul edilemeyecekti. Daha açık bir ifadeyle, hukukî ve cezaî işin bir arada görülerek karara bağlanması hâlinde cezaî konudaki mahkeme sıfatı ve buna ilişkin hükümlerin yargılamanın tamamı için esas alınması şeklinde bir kabul mümkün değildir. Esasen uygulamada da böyle bir genel kabul yoktur. Örneğin, hukukî ve cezaî konuyu içeren bir icra mahkemesi yargılamasında davalı/sanık mahkeme huzurunda sorguya çekilmiş olsa dahi davalıya dava dilekçesinin hukuk yargılamasında kabul edilen usûllere uygun bir şekilde tebliğ edilmiş olması gerektiği kabul edilmektedir. O hâlde, her hâlükârda cezaî konuya ilişkin yargılama kurallarının esas alındığı sonucuna da varılamamaktadır. Tüm bu nedenlerle, bu tür çelişkili uygulamalara son verilerek icra mahkemesinin sadece icra mahkemesi olarak yargılama yaparak karar vermesi gerekmekte olup bu mahkemece verilen kararların niteliğine göre farklı kanun yollarına tâbi olması da istisnaî olarak mümkün kabul edilmelidir. Sadece farklı esas kayıtlarının tutulması ihtiyacını karşılamak amacıyla mahkemenin sıfatı değiştirilmemeli, bu konuda açık bir düzenleme yapılmaya kadar esas kayıtlarında hukuk veya ceza şeklinde bir ibareye yer verilmesi yeterli görülmelidir. Zira, yönetmelikte yer alan esas kayıtlarının farklı tutulması şeklindeki düzenleme de esasen sadece böyle bir ayrıma yönelik olup icra mahkemesinin adının değiştirilmesine imkân tanıyacak şekilde yorumlanamaz.

Son olarak belirtmek isteriz ki, kanunen kurulan ve görevleri düzenlenen icra mahkemesinin hukuk veya ceza sıfatları eklenerek vermiş olduğu kararları, mahkeme olmayan bir organ tarafından verilmiş bir yok hükmünde karar olarak kabul etmek mümkün değildir. Zira, icra mahkemesi, kanunen kurulmuş, mahkeme niteliğinde bir organ olup mahkemece verilen karar ve hükümlerde kullanılan adlandırmada yapılan

⁸⁴ Kuru (n9) 730; Kuru (n19) 481; Kuru (n14) 86; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 238; Uyar, Uyar ve Uyar (n19) 1777; Coşkun (n19) 174; HGK, 21.02.2018, 2017/12-373, 2018/319 (Kazancı). Karş. Kuru ve Aydın (n2) 1793.

⁸⁵ Esasen icra mahkemesinin icra hukuk ve icra ceza mahkemesi olarak iki ayrı mahkeme olarak kabul edilemeyeceğini ifade eden yazarlar (Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 44) dahi, ceza ve hukuk işlerinin birleşmesi hâlinde asıl ve öncelikli olanın cezalandırma talebi olduğundan bahisle yargılamanın ceza mahkemesi sıfatıyla görülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bkz. Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n9) 238. Benzer yönde bkz. Kuru (n14) 86.

hukuka aykırılıklar, kanaatimizce, mahkeme ve yargılama niteliğini ortadan kaldırmaktadır. Ortaya çıkan karar, uygulanabilir bir mahkeme kararı niteliğinde olacağı için etkisiz bir hükümden de söz edilemeyecektir⁸⁶. İcra hukuk veya icra ceza mahkemesi olarak verilen kararları, mahkemenin kanuna aykırı bir şekilde teşekkül etmiş olması gibi bir sebep kapsamında (HMK m. 375/1-a) yargılamanın yenilenmesine tâbi tutmak da pek olası görünmemektedir⁸⁷. Zira, mahkemenin teşekkülünde herhangi bir kanuna aykırılık mevcut değildir. Bu nedenle, icra hukuk veya icra ceza mahkemesi şeklinde yargılama yaparak karar verilmesinin herhangi bir yaptırımı olmadığı düşünülebilir. Ancak bu, Anayasaya, hukuka ve kanuna uygun olan bir uygulama yapılması için bir etken değildir. Hukuka uygun hareket etme, sadece açık yaptırımlara bağlanan hukuk kuralları gereği değil, bizatihi hukuk devletinin bir gereği olarak görülmelidir. Anayasaya ve hukuka uygun hareket edilebilmesi için, beklenenin Anayasaya ve hukuka uygun hareket etmek olduğu haricinde ek birtakım gerekçeler veyahut somut yaptırım tehditlerine ihtiyaç duyulmamalıdır. Tüm bu nedenlerle, verilen kararın niteliği ve icra edilebilmesi bakımından herhangi bir açık sorun doğmuyor gerekçesiyle⁸⁸ Anayasaya aykırı bir uygulamada ısrar edilmemeli; yukarıda detaylı olarak değindiğimiz gerekçelerle icra mahkemesinin görevli olduğu tüm konularda sadece icra mahkemesi sıfatı kullanılarak yargılama yürütülüp karar verilmelidir.

SONUÇ

Mahkemelerin kuruluş, görev ve yetkileri ile işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenlenmesini gerektiren anayasal kural (AY m. 142/1), bir mahkemenin hangi mahkeme olarak nasıl bir sıfatla karar vereceğinin kanunla düzenlenmesini gerektirmektedir. Kanun'un ismini zikrederek hangi konularda nasıl karar vermeye görevli kılındığını açıkça düzenlediği bir mahkemenin, benzer bile olsa farklı bir ad altında karar verebileceği kabul edilemez. Aksi hâl, açık Anayasa hükmüne aykırı olacaktır. Bu kapsamda özel bir mahkeme olarak kurulan icra mahkemesi, en basit haliyle icra mahkemesi olarak karar vermek durumundadır. Kanun ve hatta belirttiğimiz Anayasa hükmüne aykırı olacak olsa bile ikincil seviyedeki düzenlemeler,

⁸⁶ Yok ve etkisiz hüküm hakkında detaylı bilgi için bkz. Muhammet Özkes, 'Medeni Usul Hukukunda Yok ve Etkisiz Hüküm' (2000) (4) *Yargıtay Dergisi* 668 vd; Murat Atalı, 'Karar ve Hüküm' in Pekcanitez H, Özkes M, Akkan M ve Taş Korkmaz H (eds) Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C. III (15. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2017) 2046 vd.

⁸⁷ Mahkemenin kanuna aykırı teşekkül etmiş olması sebebine örnekler için bkz. Mert Namlı, *Türk ve Fransız Medeni Usul Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi* (1. Baskı, Beta Yayınları 2014) 184-186. Karş. Ramazan Arslan, *Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi* (1. Baskı, Turhan Kitabevi 1977) 63, 132.

⁸⁸ İcra hukuk mahkemesi veya icra ceza mahkemesi olarak verilen kararların mahkeme kararı olarak niteliği veya bizatihi kanuna aykırı bir sıfat kullanımı bakımından açık ve somut ek bir olumsuzluk mevcut olmayabilirse de çalışmamız boyunca böyle bir uygulamadan kaynaklanan tespit edilemediğimiz çeşitli sorunlara değinilmiştir. Burada, herhangi bir açık sorun doğmamasından kastımız, uygulamanın bir şekilde -Anayasa ve kanuna aykırı da olsa- kendi içinde bir yol bulmuş olmasından ibarettir.

İcra mahkemesinin icra hukuk veya icra ceza mahkemesi gibi farklı iki sıfat altında işleyişine dair hiçbir düzenleme içermemektedir.

İcra mahkemesinin, icra hukuk ve icra ceza mahkemesi olarak ayrımına ilişkin uygulamaya yönelik çeşitli pratik gerekçeler sunmak mümkündür. Ancak bu gerekçelerin hiçbiri böyle bir Anayasa'ya aykırı ayrımı haklı ve gerekli kılmamaktadır. İcra mahkemesinin sadece icra mahkemesi sıfatıyla görevli olduğu tüm hususlara ilişkin yargılama yaparak karar vermesi, pek tabii, mümkündür. Esasen bu bir mümkün olma durumundan ziyade Anayasal ve kanunî bir zorunluluktur. Dahası, uygulamadaki icra hukuk ve icra ceza ayrımından kaynaklanan, özellikle kanun yolu aşamasında karşılaşılan başka ek sorunlar da mevcut olup hukukî bir konunun ceza daireleri tarafından incelenerek karar verilmesi gibi ilginç durumlarla karşılaşabilmektedir. Hatta bu konuda dahi belirli bir yönde uygulama mevcut olmamakta; istinaf aşamasında ceza dairesinin verdiği karar temyiz aşamasında hukuk dairesi tarafından incelenebilmektedir.

İcra hukuk ve icra ceza mahkemesi ayrımı, yapay, Anayasa'ya aykırı ve bu nedenle niteliği belirlenmesi mümkün olmayan hukuka aykırı bir ayrımdır. İster hukukî bir konu olsun ister cezaî bir konu olsun isterse her iki hususun bir arada incelenebildiği bir yargılama olsun icra mahkemesi, icra mahkemesi olarak yargılamayı yürütüp karar vermelidir.

KAYNAKÇA

Acar A E, İcra Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu (1. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2022).

Acar A E, 'İcra ve İflas Kanunu'nun Madde 363 Düzenlemesine Dair Bazı Tespitler ve Değerlendirmeler' (2023) (4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 1183-1210.

Akkan M, 'Mahkemeler' in Pekcanitez H, Özekes M, Akkan M ve Taş Korkmaz H (eds) Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C. I (15. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2017).

Arslan R, Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi (1. Baskı, Turhan Kitabevi 1977).

Arslan R, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz S ve Hanağası E, İcra ve İflâs Hukuku (9. Baskı, Yetkin Yayınları 2023).

Arslan R, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz S ve Hanağası E, Medenî Usul Hukuku (9. Baskı, Yetkin Yayınları 2023).

Artuç M ve Bıkmaz R, İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü (1. Baskı, Kartal Yayınları 2005).

Aslan A Ç, Medenî Usûl Hukukunda Görev (1. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2022).

Atalı M, 'Karar ve Hüküm' in Pekcanitez H, Özekes M, Akkan M ve Taş Korkmaz H (eds) Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C. III (15. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2017).

Atalı M, Ermenek İ ve Erdoğan E, İcra ve İflâs Hukuku (7. Baskı, Yetkin Yayınları 2023).

- Atalı M, Ermenek İ ve Erdoğan E, *Medenî Usûl Hukuku* (6. Baskı, Yetkin Yayınları 2023).
- Baştürk İ, 'İcra ve İflas Kanununun On Altıncı Babındaki Takibi Şikayete Bağlı Suçlarda Uzlaştırma Kurumunun Uygulanmasının Doğuracağı Sakıncalar', (2020) (4) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 613-666.
- Berkin N, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (1. Baskı, Filiz Kitabevi 1980).
- Bilge N ve Önen E, *Medenî Yargılama Hukuku Dersleri* (3. Baskı, Sevinç Matbaası 1978).
- Bulut U, 'Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kararları Neticesinde Ortaya Çıkan Görev-Yetki Sorunları' (2020) 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi 34-45.
- Coşkun M, *İcra – İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü* (7. Baskı, Seçkin Yayınları 2021).
- Emmel F, 'Art. 13' in Staehelin A, Bauer T ve Staehelin D (eds) *Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs I, Art. 1-158 SchKG* (2. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2010).
- Ercan İ, 'Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Asliye Ticaret Mahkemesi ile Asliye Hukuk Mahkemesi Arasındaki İşbölümü İtirazının Değerlendirilmesi' (2012) (2) MÜHF-HAD 111-118.
- Erdoğan E ve Bulut U, 'İşlev İtibariyle Yetki (Mahkemenin İşlevi)' (2018) (39) MİHDER 91-130.
- Ermenek İ, 'İcra ve İflâs Kanunu'nda Öngörülen Cezaî Hükümler Bakımından Ne Bis İn İdem İlkesinin Uygulama Alanı' (2014) (19) TAAD 279-320.
- Günay M, *İcra Suçları* (1. Baskı, Seçkin Yayınları 2014).
- Karşlı A, *İcra Tetkik Mercii Kararlarının Temyizi* (1. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım 1995).
- Kuru B, *Bankalardaki Mevduatın ve Diğer Alacakların Haczi* (2. Baskı, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları 2002).
- Kuru B, *İcra ve İflâs Hukuku, C. I* (3. Baskı, Evrim Basım Yayım Dağıtım 1988).
- Kuru B, *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı* (2. Baskı, Adalet Yayınevi 2013).
- Kuru B ve Aydın B, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı, C. I* (3. Baskı, Yetkin Yayınları 2024).
- Kuru B ve Aydın B, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı, C. II* (3. Baskı, Yetkin Yayınları 2024).
- Namlı M, *Türk ve Fransız Medenî Usûl Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi* (1. Baskı, Beta Yayınları 2014).
- Özekes, M, 'Medeni Usul Hukukunda Yok ve Etkisiz Hüküm' (2000) (4) Yargıtay Dergisi 661-699.
- Özcengiz M N, *Tetkik Mercii* (1. Baskı, Fon Matbaası 1975).
- Pekcanitez H, Atalay O ve Özekes M, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı* (12. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2024).

Pekcanıtez H, Atalay O, Sungurtekin Özkan M ve Özekes M, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı (11. Baskı, Oniki Levha Yayınları 2024).

Pekcanıtez H ve Simil C, İcra – İflâs Hukukunda Şikâyet (2. Baskı, Vedat Kitapçılık 2017).

Postacıoğlu İ E ve Altay S, Medenî Usûl Hukuku Dersleri (8. Baskı, Vedat Kitapçılık 2020).

Tanrıver S, Medenî Usûl Hukuku, Cilt I (4. Baskı, Yetkin Yayınları 2021).

Tuna Y, ‘İcra Takibi Suçları (1)’ (1957) (10) Adalet Dergisi 899-916.

Umar B, İcra ve İflâs Hukukunun Tarihî Gelişmesi ve Genel Teorisi (1. Baskı, İstiklal Matbaası 1973).

Uyar T, İcra Hukukunda Yetki – Görev ve Yargılama Usulü (2. Baskı, Feryal Matbaacılık 1991).

Uyar T, Uyar A ve Uyar C, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C. I (3. Baskı, Bilge Yayınevi 2014).

Uyar T, Uyar A ve Uyar C, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C. II (3. Baskı, Bilge Yayınevi 2014).

Üstündağ S, İcra Hukukunun Esasları (8. Baskı, 2004).

Varol G, ‘İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü’ (2020) (2) AndHD 435-465.

Yasa F, ‘Temyiz İcra ve İflâs Dairesinden Verilen Ceza Kararları Aleyhine Baş Müddeiumumiliğin İtiraz Hakkı Var Mıdır?’ (1937) (3) Adliye Ceridesi 182-186.

Yenisey F ve Nuhoođlu A, Ceza Muhakemesi Hukuku (11. Baskı, Seçkin Yayınları 2023).

Yılmaz E, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. I (4. Baskı, Yetkin Yayınları 2021).

Yılmaz E, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2016).